

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 12, 2021 | 30.12.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.12.74](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.74)

УДК 330.46:336.018

Ю. В. Махнарилов,
к. е. н., доцент, Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID ID: 0000-0003-3746-6640
А. С. Мельник,
студентка, Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID ID: 0000-0001-8926-5192
Д. К. Холмецька,
студентка, Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID ID: 0000-0002-3360-4391

ПРИНЦИПИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ

Yu. Makhnarylov
PhD in Economics, Associate Professor,
Kyiv National University of Technology and Design
A. Melnyk
Student, Kyiv National University of Technology and Design
D. Kholmetska
Student, Kyiv National University of Technology and Design

PRINCIPLES OF STANDARDIZATION OF THE FINANCIAL MECHANISM

У статті висувається гіпотеза про доречність інтерпретації фінансового механізму в категоріях форми і змісту. Слова "система визначає порядок" (механізм) навертають до відповідності "способу організації" (форма). Метафора (форма) та інструмент (зміст) об'єдналися під знаком "механізм" та утворили спільне значення. З'явилися поняття "економічний механізм", "фінансовий механізм", "організаційно-економічний механізм", "механізм фінансування" та інші. Початково закладений в будь-який механізм інструментальний потенціал відповідає очікуванням щодо реалізації з його допомогою окремої цілі фінансового управління. Окремі результати порівнюються за допомогою ознак якісного або кількісного татунку та визначення їх у параметрах. Сучасні вимоги до формування фінансових механізмів ведуть до необхідності формулювання принципів їх побудови, серед яких суб'єктна призначеність; цільова основа; збалансованість ресурсів; єдність виміру.

The article hypothesizes the appropriateness of the interpretation of the financial mechanism in the categories of form and content. Such definitions bring researchers closer to the widespread understanding in the educational philosophical literature of form as the organization of content, and, even closer, the way of organizing content. Although the words "system determines the order" (mechanism) turn to correspond to the "way of organization" (form), linguistic science confirms the assumptions of financiers about the instrumental potential of the word used. Metaphor (form) and

tool (content) merged under the sign of "mechanism" and formed a common meaning. Of course, all this happened in the minds of researchers. Thus, appeared the "economic mechanism", "financial mechanism", "organizational and economic mechanism", "financing mechanism" and others. Initially embedded in any mechanism, the instrumental potential meets the expectations for the implementation of a separate goal with it, as a necessary component of financial management. The goal is perceived as a unique end result in a series of possible results, so we must provide for the comparison of individual results using the characteristics of qualitative or quantitative variety and determine them in the parameters. Thus, the obligatory component of the mechanism is the measured parameters. Certified influence on the parameters with their subsequent change implies an implicit source (factor, factor) of influence. This requires a method (method, tool) used in the mechanism to change the initial level of parameters to the level of the final result. Of course, the factor in the artificial formation, the mechanism, is a consequence of initiative and human will, which are combined in a mandatory component - the subject of management with the characteristics of motivation, learning and ability to act. The content of links and the nature of the relationship with them can be identified by determining the main purpose of financial management of the enterprise. This leads to the construction of an effective financial mechanism.

Ключові слова: механізм; метафора; інструмент; складові механізму; принципи стандартизації.

Keywords: mechanism; metaphor; instrument; components of the mechanism; principles of standardization.

Постановка проблеми. У невеличкій та надзвичайно змістовній науковій розвідці Т. Бурденюк і В. Свірський перетягують увагу в осмисленні поняття "механізм" від вузьких меж окремих наукових галузей до неупередженої універсальності лінгвістичного виміру [6, с. 201]. Пошук та порівняння визначень в поважних виданнях на кшталт багатотомного Словника української мови, Великого тлумачного словника сучасної української мови тощо, дозволили висунути гіпотезу про доречність інтерпретації механізму в категоріях форми і змісту: "Внутрішня будова, система чого-небудь", "Сукупність станів і процесів" явища [14, с. 695], "система, що визначає порядок якого-небудь процесу, діяльності, будь-яких явищ" [13, с. 355]. Подібні визначення наближають дослідників до широко розповсюдженого у навчальній філософській літературі розуміння форми як організації змісту, і, ще ближче, способу організації змісту, яке, насправді, поступово складалося ще в античній давнині, і знаходило схвалення філософів пізніших часів аж до авторитетних свідків нашої епохи: "Форма (лат. forma) – спосіб організації та спосіб існування предмета, процесу, явища" [15, с. 383].

Хоч слова "система визначає порядок" (механізм) навіртають до відповідності "способу організації" (форма), лінгвістична наука підтверджує здогадки фінансистів про інструментальний потенціал використовуваного слова: "Механізм ... 3. Метод, спосіб" [7, с. 665]. Порівняння схожості та відмінностей дарованих лінгвістичною наукою фактів "система", "порядок", "метод" веде до розуміння: для визначення порядку система використовує метод, отже, метафора (форма) та інструмент (зміст) об'єдналися під знаком "механізм" та утворили спільне значення. Звісно, все це відбулося у свідомості дослідників, які спочатку потребували вдалого метафоричного узагальнення, отримали його у "механізмі" і надали можливість самостійного виживання (вжитку) в розмаїтті контекстів економіко-наукових досліджень. Так з'явилися "економічний механізм", "фінансовий механізм", "організаційно-економічний механізм" та інші, аж до більш локальних на зразок "механізм лізингу" або "механізм управління грошовими потоками"¹.

Теоретичні концепції "механізму в економічних науках завдяки кропіткій праці вчених наповнювались змістом, який мав би легалізувати понятійну незалежність "економічного механізму", отриманого шляхом метафоризації від родового поняття з механіки. Однак метафоричний дух не полишає свідомість наукової спільноти та періодично виявляє себе у "механізмах", які швидко поширились в різногалузевих економічних дослідженнях.

¹ Під час пошуку в каталогах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського виявлено широке застосування словосполучення "механізм управління". Сміслова коректність саме такого сполучення слів є сумнівною, оскільки пояснювальне слово "система", яке часом з'являється у визначеннях "механізму", дозволяє його розуміння як впорядкованих елементів з ознаками структурності, організації та управління [15, с. 19]. Звідси з'являється спокуса надати "механізму" значення інструменту управління. Таке ставлення виправдало би зухвалість відмови від назви "механізм управління грошовими потоками" на користь "механізму грошових потоків", як це відбулося, наприклад, з "механізмом управління лізингом", який перетворився на "механізм лізингу".

Метою даної статті є узагальнення уявлень фахівців фінансової науки про "механізм" з наступною універсалізацією його моделей в напрямку від метафоричної безтілесності до практичної цінності інструменту.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. За свідченням сучасних джерел [5, с. 13; 16, с. 26] слово "механізм" до студіювання реалій вітчизняного фінансового світу залучили радянські науковці. Відлік процесу залучення пов'язаний з ім'ям академіка Л. І. Абалкіна. Якщо прослідкувати роботи Абалкіна від 1960-х років, є помітною поступовість опанування вченим змісту поняття "механізм" у контексті господарських відносин. Він починає з намагання надати "механізму" статусу слова-прихистку для усвідомленої зв'язки "форми і методи", яка з екзистенціальною нав'язливістю непокоїть вченого, з'являючись у його роботах з різними контекстами. Для "форм і методів економічного співробітництва" пропонується "механізм планомірного регулювання міжнародних пропорцій" [1, с. 41, с. 61], для "форм та методів соціалістичного господарювання" – "механізм суспільного обліку" [2, с. 158-159], для "форм та методів регулювання капіталістичної економіки" – "механізм вільної конкуренції" [2, с. 26] тощо і, нарешті, "форми та методи суспільної організації виробництва та праці" потребують поняття "господарського механізму" [3, с. 10], яке дослідник належним чином оформлює. В якості авторитетного свідка коректності своїх дослідницьких зусиль Леонід Іванович запросив В. І. Леніна, одного з керівників радянської Росії, котрий в своїх роботах часом використовував слово "механізм" в різних словосполученнях: "економічний" [11, с. 7], "господарський" [11, с. 156], "буржуазний" [11, с. 161], "капіталізм" [11, с. 474] і, навіть, "годинниковий" [11, с. 157]. В одному реченні Ленін на правах синонімів "механізму" вживає слова "організм" та "машина". Тобто, очевидно він використовував цей термін в якості метафори без надання йому особливого самостійного змісту. Власне, як початково і сам Л. Абалкін. Отже, механізм у вітчизняну економічну науку увійшов як метафора.

Іншу долю терміну "механізм" простелила т. з. західна наукова думка. Точкою упорядкування можна вважати філософське осмислення "механізму" зусиллями Георга В.Ф. Гегеля, який звертався до вивчення цієї категорії у кількох творах. Слід зауважити, що Гегель заперечував спроби зробити з "механізму" інструмент для розуміння всього предметного світу "природи" та "духовного світу" [8, с. 385-386] та називав такий підхід механістичним [8, с. 284]. Разом з тим, Гегелю належить висловлювання: "ми все ж таки повинні вимагати для механізму права і значення загальної логічної категорії, і його застосування, згідно з цим, аж ніяк не повинно бути обмежене тією галуззю природи, від якої ця категорія отримала свою назву" [8, с. 385-386].

І справді, західні науковці і фахівці двадцять першого сторіччя не обмежують вжиток "механізму" самою лише цариною механіки, а використовують його і в природничих науках, і в суспільних, зокрема в економічних, де початки сучасних поглядів на економічні механізми пов'язані з двадцятим сторіччям та роботами Шарля Ріста "*Généralité des mécanismes économiques élémentaires*" (1945); Анрі Кульмана "*Les mécanismes économiques*" (1947); Леоніда Гурвича "*Optimality and informational efficiency in resource allocation processes*" (1960) та "*The Design of Mechanisms for Resource Allocation*" (1973).

А. Кульман наступним чином охарактеризував економічний механізм: "Ми кажемо про наявність економічного механізму тоді, коли деяке вихідне економічне явище без додаткових зусиль тягне за собою низку інших. Вони наслідують один одне у визначеній послідовності і спричиняють певні очікувані результати" [10, с. 12]. Наведена модель пропонує кілька ознак механізму, серед яких увагу привертає "очікуваний результат". В цій ідеальній конструкції механізму суб'єкт (людина) отримує пасивну роль: хоч послідовність економічних явищ виникає стихійно, хоч з ініціативи суб'єкта, йому доводиться очікувати передбачуваного результату. Певна активність і незалежність суб'єкта, згідно з пропонованою моделлю, виявляється у прогнозуванні наслідків дії механізму та їх врахуванні у контексті власної економічної діяльності.

Модель Леоніда Гурвича побудовано на інших засадах. В ній суб'єкт (економічний агент) є носієм знань (інформації) про ресурси та технологічні можливості, отже є джерелом активності. В ролі суб'єкта може виступати домогосподарство, фірма, державна установа тощо [18, с. 14]. Знання суб'єкта обмежені, тож Гурвич пропонує інструмент, який дозволяє ефективно управляти інформацією, а саме "механізм", як математичну структуру, "яка моделює інститути, за допомогою яких керується та координується економічна діяльність" [18, с. ii]. Важливою відмінністю механізму Гурвича від механізму Кульмана є інша послідовність складових механізму, згідно з якою на перше місце висувається ціль механізму у вигляді бажаного "простору результатів", а всі інші складові мають забезпечити її реалізацію: "у задачі проектування цільова функція є головною «даністю», а механізм – невідомим" [18, с. 30]. Тобто, спочатку визначаються простір результатів та цільова функція, а потім створюється структура для її реалізації. Всі елементи таким чином побудованого механізму мають отримати інформаційний вимір на підставі того, що економічна діяльність включає "отримання інформації, обробку інформації та передачу інформації іншим або від інших" [18, с. 15]. Інформаційний вимір дозволяє порівнювання елементів "середовища", досягаючи мети математичної формалізації всіх складових механізму [17, с. 1bis-2]. Наступне наповнення механізму математичними моделями відбувалось спільними зусиллями багатьох дослідників, троє з яких (Леонід Гурвич, Ерік Маскін, Роджер Майерсон) досягли Нобелівського лауреатства у 2007 році.

Таким чином, можна говорити про умовно три концепції "механізму" в економічних науках: першу (Абалкіна), другу (Кульмана) та третю (Гурвича). "Умовно три", тому що всього розмаїття думок світової наукової спільноти охопити неможливо. Отже, це дослідження спирається на три зазначені концепції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Звернемось до моделей, пропонованих радянськими вченими, дотримуючись історичної послідовності.

З цією метою варто знову згадати модель Абалкіна. Леонід Іванович будує економічний механізм у вигляді багаторівневої структури, перший рівень якої складають раніше згадані форми та методи у вигляді п'яти елементів (форми організації суспільного виробництва, структура і методи управління економікою, форми економічних зв'язків у народному господарстві, економічні стимули і важелі впливу на виробництво як економічні форми, правові форми і методи регулювання виробництва) та одного особливого (соціально-психологічні фактори впливу на виробництво). Кожен елемент виконує свої функції, але всі вони пов'язані між собою та можуть існувати лише як єдине ціле. Про ціль діяльності глобального механізму соціалістичної економіки автор не повідомляє, хоча в межах економічних інтересів (четвертий елемент моделі) повинні були узгоджуватись загальногосподарські цілі з локальними цілями окремих агентів виробництва [3, с. 34-35]. І все ж таки загальна ціль, досягнення якої мав би забезпечити економічний механізм, хоч і відсутня в механізмі Абалкіна, оголошувалась керівництвом тодішньої держави: побудова матеріально-технічної бази комунізму.

Викладення таких подробиць концепції економічного механізму Абалкіна пов'язано з її ключовим впливом як на здобутки наступних поколінь його наукових нащадків, так і сучасні дослідження вітчизняних вчених.

Час згадати радянські розробки фінансового механізму. Можливо В. Сенчагов (1979) не був першим серед розробників фінансового механізму, але в своїй моделі він намагався узагальнити всі наявні елементи фінансової системи соціалістичного народного господарства і назвав її "фінансово-кредитний механізм". Така назва не була унікальною. Нею прислужувались Деренік Аллахвердян (1976), Марк Пессель (1977) та ін. Оскільки автори долучали до своїх моделей всі фінансові елементи, які входили до складу радянської економіки, розбіжності між назвами "фінансово-кредитний механізм" та "фінансовий механізм" не можна вважати суттєвими². Та й сам В. К. Сенчагов у своїй роботі вживає ці поняття як синоніми.

Поняття складає його зміст. Зміст моделі Сенчагова має родове походження від моделі Абалкіна. Так само В. Сенчагов будує багаторівневу структуру, на верхніх щаблях якої знаходить місце для "форм", "методів" та "важелів". Так само каже про інтереси та стимули. Так само декларує наявність не проявленої цілі у вигляді об'єднуючої "цільової спрямованості" (яка у контексті елементів моделі адекватніше інтерпретується як "функціональна призначеність"). В якості суб'єктів фінансово-кредитного механізму автор визначає політичні та фінансові органи від державних рівнів управління до підприємств. Вся діяльність механізму призначена реалізувати інтереси колективів підприємств, що було очевидною ідеологічною декларацією, оскільки рівень підприємств був найменш визначальним, та й вельми обмежені рішення приймалися не колективами, а керівними органами підприємств [12, с. 4-12].

Попри генетичну спорідненість моделі Сенчагова з моделлю Абалкіна, для першої знаходимо елементи, схожі з елементами моделі Гурвича. Схожими у Сенчагова і у Гурвича виступають відповідно показники з простором результатів, управління ресурсами з керуванням інформацією про ресурси. Принципова відмінність у характері механізмів. У Сенчагова механізм породжує ціль (хоч і не проявлену), а у Гурвича ціль породжує механізм. Тобто, механізм Сенчагова продовжує існувати після досягнення цілі, а механізм Гурвича зникає, оскільки ціль досягнута. Отже, В'ячеслав Сенчагов пропонує організаційну форму для існуючих елементів, яку називає фінансово-кредитним механізмом. Леонід Гурвич пропонує інструмент у вигляді структури, елементи якої попередньо не тільки не визначені, а й можуть не існувати. Що ж до Кульмана, то із Сенчаговим їх зближує відношення механізму та цілі: спочатку механізм, а потім – ціль.

Наріжними складовими раніше зазначених механізмів є наступні: інтереси економічних суб'єктів (агентів, клієнтів); ресурсне забезпечення інтересів; методи управління ресурсами; цілі управління ресурсами. Також елементом механізмів згідно з першою концепцією є "форми управління" і "важелі управління", які, втім, різними авторами розуміються по-різному, і в ієрархічній структурі механізму були розміщені на високих щаблях, де рівень узагальнення перетворює їх або на метафору, або синонім назв нижчого рівня.

Порівняємо, нарешті, три концепції економічного механізму з моделями фінансового механізму, які пропонують вітчизняні дослідники. Наче згідно з передбаченням Анрі Кульмана, який твердив про існування величезної кількості механізмів [10, с. 16], на наших наукових теренах опубліковано результати сотень досліджень фінансових механізмів. Вчені та фахівці пишуть про фінансовий механізм забезпечення прибуткової діяльності підприємства, фінансовий механізм санації банків, фінансовий механізм функціонування акціонерного капіталу, фінансовий механізм соціального захисту населення, фінансовий механізм управління ліквідністю банку, фінансовий механізм антикризового управління суб'єктом підприємства, фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, фінансовий механізм розвитку медійних підприємств, фінансові механізми забезпечення збалансованого людського розвитку, фінансовий механізм вищого навчального закладу тощо, і цей потік публікацій важко злічити. Тому здійснено певну вибірку наукових робіт з усього масиву, присвяченого фінансовим механізмам.

В значній частині цих робіт фінансові механізми:

- 1) утворюють ієрархічну структуру з кількох шаблів (від одного до чотирьох);
- 2) включають елементи "форма", "метод", "важелі";
- 3) мають різні види забезпечення (нормативно-правове, інформаційно-аналітичне тощо);

² Поняття "фінансово-кредитного механізму" поступово перетворилося на "фінансовий механізм", набуло наукового оформлення у енциклопедичних працях, освічених авторитетом визнаних вчених, та отримало змістовне наповнення як "комплекс форм, засобів та інструментів регулювання" [9, с. 508].

- 4) покликані управляти ресурсами;
- 5) передбачають суб'єкт (або суб'єктів) управління.

Отже, вони мають спільні риси з механізмами, розробленими в межах першої концепції (Абалкіна), хоч і з певними особливостями.

Важливою відмінністю вітчизняних розробок є наявність у складі механізмів визначеної цілі (або мети). Ціль може бути конкретною (наприклад, дія механізму має забезпечити встановлений рівень прибутковості підприємства) або неконкретною (наприклад, забезпечення сталих темпів економічного зростання національної економіки). Механізм може будуватися навколо цілі (ціль як основа), або вважається, що склад елементів механізму визначений наперед, а дія механізму веде до якоїсь цілі (ціль як результат).

Інша важлива особливість побудови сучасних вітчизняних моделей механізму полягає в у підходах до його призначення: або бути назвою умовного цілого для начебто природнього об'єднання існуючих елементів в одну структуру (метафора), або слугувати інструментом для досягнення конкретних чи неконкретних цілей (інструмент).

За двома осями "ціль як результат – ціль як основа" та "механізм як метафора – механізм як інструмент" можна розподілити вибірково сукупність наукових розробок вітчизняних дослідників (див. табл. 1).

**Таблиця 1.
Розподіл авторів моделей фінансових механізмів**

Вид цілі в моделі Призначення моделі	Ціль як результат	Ціль як основа
Механізм як метафора	Б.І. Кабаці (2008); К.І. Старовойт-Білоник (2008); О.В. Тимошенко (2009); О.В. Іщенко (2010); О.І. Рубан (2010); А.В. Кулай (2010); Н.Г. Савченко (2010); В.В. Вудвуд (2011); Т.Г. Бурденюк, В.С. Свірський (2012); М.В. Дмитришин (2013); О.В. Слободянюк (2017); Г.К. Рогов (2018); О.А. Левченко (2019); М.В. Савченко, О.В. Шкуренко (2020); У.Б. Макаренко (2020); Ю.О. Гернего (2020); Н.В. Зленко (2021); І.А. Давидов (2021)	О.В. Куклін (2010); І.С. Каленюк (2017)
Механізм як інструмент	Г.І. Пінькас (2010); Ю.С. Серпенінова (2010); М.С. Зварич (2020)	Р.В. Михайлюк (2008); С.П. Вольська (2011); О.Л. Кузенко (2017); П.О. Керімов (2018)

Джерело: створено авторами

З таблиці 1 стає очевидним панування у науковій свідомості вітчизняних дослідників першої концепції економічних механізмів. В цих моделях ціль вбудована у структуру механізму, є його невід'ємною частиною, а результат дії механізму може не відповідати оголошеній цілі. Така невідповідність може зменшувати ефективність дії механізму. Найбільш ефективним підходом до побудови механізму є визначення кількісних параметрів цілі та залучення до її реалізації елементів, поява кожного з яких в структурі механізму обґрунтовується необхідністю участі в реалізації цілі. Такі моделі з табл. 1 зібрані в коміріці на перехресті ознак "Інструмент" та "Ціль як основа", і вони відповідають підходу в межах третьої концепції побудови економічних механізмів.

У підсумку маємо два підходи до побудови механізму: в першому оголосити механізм та визначити для нього ціль, в другому оголосити ціль та визначити для неї механізм. Тобто в першому варіанті дослідник знаходить інструменти і намагається підібрати об'єкт, який можна створити цими інструментами. В другому варіанті – знає, що він хоче створити, і підбирає відповідні інструменти. Саме тому ми називаємо перший підхід метафоричним, а другий – інструментальним.

Зрозуміло, ціль у штучному утворенні, механізмі, є наслідком ініціативи та волі людини або людей, які об'єднуються у ще одній обов'язковій складовій – суб'єкта управління з характеристиками мотивації, навченості та здібності до дії. Тобто суб'єкт формулює очікувані результати, досягнення яких означатиме реалізацію цілі.

Ціль усвідомлюється як унікальний кінцевий результат у череді можливих результатів, тому маємо передбачити порівнювання окремих результатів за допомогою ознак якісного та кількісного ґатунку та визначення їх у параметрах. Обидва види ознак дозволяють вимір за однією зі шкал С. Стівенса [19, с. 678]. Таким чином виявилася наступна обов'язкова складова механізму – вимірювані параметри. Якщо існує вимірюваний рівень параметрів кінцевого результату, то цей рівень може змінюватись і цей факт змушує нас

визнати існування ще однієї обов'язкової складової механізму – вихідного рівня параметрів об'єкта інструментального впливу.

Засвідчений вплив на параметри з подальшою їх зміною передбачає неявне джерело (фактор, чинник) впливу. Очевидно це передбачення виводить на поверхню власне метод (спосіб, інструмент), обов'язкову складову, використовувану в механізмі для зміни вихідного рівня параметрів до рівня кінцевого результату.

Об'єкт управління, змінюваний у механізмі за напрямом "вихідний стан - цільовий стан", існує у зв'язці з іншими об'єктами, які утворюють середовище залежності всієї сукупності пов'язаних об'єктів. Середовище залежності об'єкту управління невідворотно стає обов'язковою складовою механізму.

Бажані значення параметрів кінцевого результату, які узагальнюються поняттям "ціль механізму", виконують контрольну функцію. Якщо в теоретичній моделі механізму або у її практичній реалізації неможливо досягнути бажаних значень, такий механізм не можна вважати створеним або існуючим, оскільки основа механізму – ціль – фактично відсутня.

Графічне узагальнення викладеного матеріалу представлено на рисунку 1.

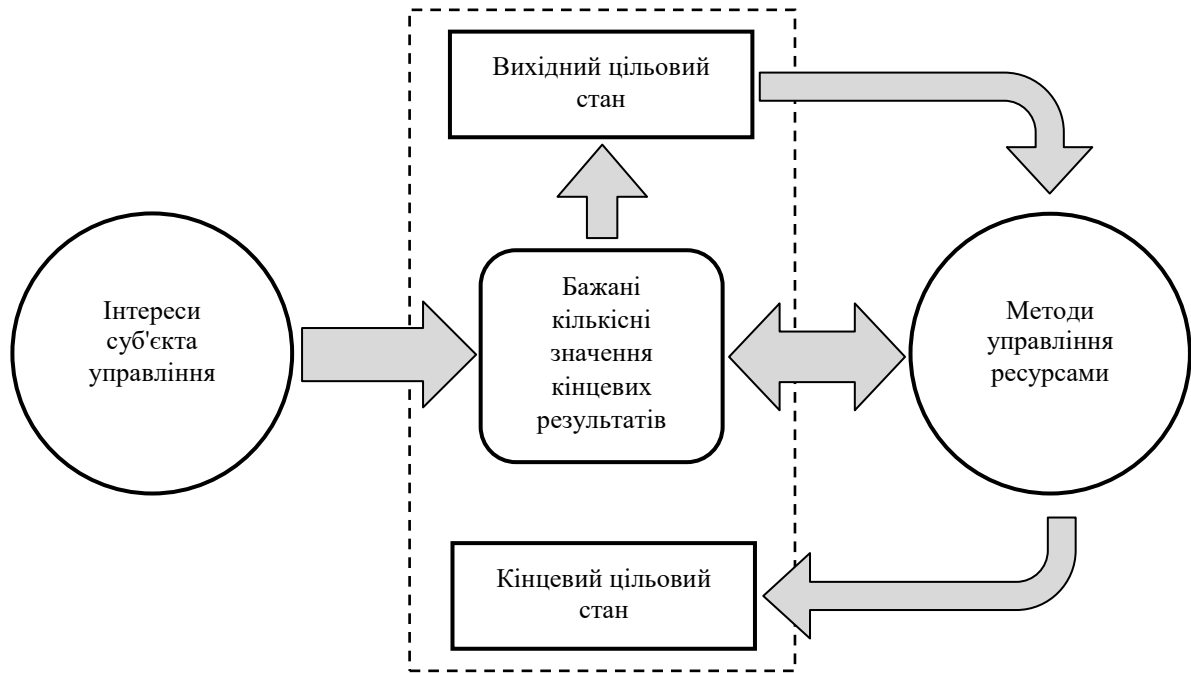

Рис. 1. Концепт фінансового механізму

Залишається ще одне питання, яке неможливо оминути в контексті побудови фінансового механізму: чому він називається фінансовим? Науковці розробляють механізми мотивації, організаційні механізми, механізми оновлення продукції, екологічні механізми, інформаційні механізми та багато інших видів механізмів. Якщо мова іде про економічні механізми, різновидом яких є фінансові, то більшість розробників вважають, що однією з функцій цих механізмів є управління ресурсами. І якщо ціль є основою механізму, то її досягнення потребує залучення ресурсів. Фінансові механізми призначаються їх розробниками для управління фінансовими ресурсами, що передбачає їх створення, розподіл та використання. В системі координат "інтереси суб'єкта-конкретна ціль" фінансові ресурси набувають статусу об'єкта управління.

Висновки. Попри сталі традиції вжитку у фінансовій науці слова "механізм" і як метафори, і як інструментального поняття, важко не помітити неподільність зв'язку пояснювальних функцій "метафори-інструменту" у свідомості дослідників. Вживання в одному тексті слів-понять з різною метою (метафоричною або інструментальною) створює в такому тексті середовище понятійного хаосу, який відволікає увагу читача і не дозволяє ані коректно сприймати знання, ані використовувати пропозиції на практиці.

Необхідним кроком на шляху подолання хаосу має бути висунення стандартних вимог у вигляді принципів побудови фінансових механізмів. Серед цих принципів вбачаємо наступні:

1) суб'єктна призначеність – механізм створюється заради задоволення інтересів суб'єкта управління від окремої людини до суспільства, організованих в різних господарських формах;

2) цільова основа – початок будові механізму дає ціль суб'єкта управління, сформульована у вигляді бажаних результатів, виражених в кількісних значеннях;

3) збалансованість ресурсів – дія механізму викликає зміни у сумі фінансових ресурсів, що потребує контрольованого балансу надходжень та видатків;

4) єдність виміру – будова механізму має забезпечити можливість коректних порівнянь ресурсів, бажаних результатів та кінцевого цільового стану об'єкта управління.

Цей перелік принципів не є "недоторканим": в практичній роботі вони будуть як змінюватися, так і доповнюватися.

Література.

1. Абалкин Л.И. Планомерное развитие и пропорции мирового социалистического хозяйства. Москва : Мысль, 1965. 138 с.
2. Абалкин Л.И. Политическая экономия и экономическая политика. Москва : Мысль, 1970, 232 с.
3. Абалкин Л.И. Хозяйственный механизм развитого социалистического общества. Москва : Мысль, 1973. 263 с.
4. Абалкин Л.И. Что такое хозяйственный механизм? Москва : Мысль, 1980. 79 с.
5. Аверина И.С. Эволюция и классификация феномена «хозяйственный механизм». *Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 3, Экон. Экол.* 2012. № 2 (21). С. 12-16.
6. Бурденюк Т., Свірський В. Теоретичні засади фінансового механізму. *Економічний аналіз.* 2012. Т. 10(2). С. 201-205.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.
8. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. Москва : Мысль, 1974. Т. 1. Наука логики. Москва : [б.и.], 1974. 452 с.
9. Економічний енциклопедичний словник: у двох томах. / С.В. Мочерний та ін.; ред. С. В. Мочерний. Львів : Світ, 2005. Т. 2. Львів : [б.в.], 2006. 563 с.
10. Кульман А. Экономические механизмы : пер. с фр. Москва : А/О Издательская группа "Прогресс", "Универс", 1993. 192 с.
11. Ленин В. И. Полное собрание сочинений. 5-е изд. Москва : Изд-во политической литературы, 1967. Т. 36. Москва : [б.и.], 1969. 742 с.
12. Сенчагов В. К. Финансовый механизм и его роль в повышении эффективности производства. Москва : Финансы, 1979. 61 с.
13. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2000. 680 с.
14. Словник української мови: в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970. Т. 4, Київ : [б.в.], 1973. 840 с.
15. Философская энциклопедия. Гл. ред. Ф.В. Константинов. Москва : "Советская энциклопедия", 1970. Ин-т философии АН СССР. Энциклопедии, словари, справочники. Т. 5, 1970, 740 с.
16. Чаленко А. Ю. О понятийной неопределенности термина "механизм" в экономических исследованиях. *Економіка промисловості.* 2010. № 3. С. 26-33.
17. Hurwicz L. On informational decentralization and efficiency in resource allocation mechanisms. Minneapolis : University of Minnesota; Institute for mathematics and its applications, 1986. 151 p. (IMA Preprint Series # 222, February 1986).
18. Hurwicz L., Reiter S. Designing Economic Mechanisms. New York : Cambridge University Press, 2006. 344 p.
19. Stevens S. S. On the Theory of Scales of Measurement. *Science, New Series.* Vol. 103. No. 2684. (Jun. 7, 1946). Pp. 677-680.

References.

1. Abalkin L.I. (1965), *Planomernoe razvitie i proporcii mirovogo socialisticheskogo hozjajstva* [Planned development and proportions of the world socialist economy], Mysl', Moskva, Russia.
2. Abalkin L.I. (1970), *Politicheskaja jekonomija i jekonomicheskaja politika* [Political Economy and Economic Policy], Mysl', Moskva, Russia.
3. Abalkin L.I. (1973), *Hozjajstvennyj mehanizm razvitogo socialisticheskogo obshhestva* [The economic mechanism of a developed socialist society], Mysl', Moskva, Russia.
4. Abalkin L.I. (1980), *Chto takoe hozjajstvennyj mehanizm?* [What is an economic mechanism], Mysl', Moskva, Russia.
5. Averina I.S. (2012), "Evolution and classification of the phenomenon of «economic mechanism»", *Vestn. Volgogr. gos. un-ta, Ser. 3, Jekon. Jekol.*, № 2 (21), pp. 12-16.
6. Burdeniuk T., Svirs'kyj V. (2012), "Theoretical principles of the financial mechanism", *Ekonomichnyj analiz*, Vol. 10(2), pp. 201-205.
7. Busel V.T. (2005), *Velykyj tлумachnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language], VTF "Perun", Kyiv, Irpin, Ukraine.
8. Gegel' G.V.F. (1974), *Jenciklopedija filosofskih nauk. Nauka logiki* [Encyclopedia of Philosophical Sciences. Science of Logic], Vol. 1., Mysl', Moskva, Russia.
9. Mochernyj S.V. (2006), *Ekonomichnyj entsyklopedychnyj slovnyk*: [Economic encyclopedic dictionary], Vol. 2, Svit, L'viv, Ukraine.
10. Kul'man A. (1993), *Jekonomicheskie mehanizmy* [Economic mechanisms], A/O Izdatel'skaja gruppa Progress, Univers, Moskva, Russia.
11. Lenin V.I. (1969), *Polnoe sobranie sochinenij* [Full composition of writings], 5th ed, Izd-vo politicheskoy literatury, Moskva, Russia.

12. Senchagov V.K. (1979), *Finansovyy mehanizm i ego rol' v povyshenii jeffektivnosti proizvodstva* [The financial mechanism and its role in improving production efficiency], Finansy, Moskva, Russia.
13. Morozov S.M., Shkaraputa L.M. (2000), *Slovnyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
14. Bilodid I.K. (1970), *Slovnyk ukrains'koi movy* [Dictionary of the Ukrainian language], Vol. 4, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
15. Konstantinov F.V. (1970), *Filosofskaja jenciklopedija* [Philosophical Encyclopedia], Vol. 5, Sovetskaja jenciklopedija, Moskva, Russia.
16. Chalenko A. Ju. (2010), "On the conceptual uncertainty of the term «mechanism» in economic research", *Ekonomika promislovosti*, № 3, pp. 26-33.
17. Hurwicz L. (1986) *On informational decentralization and efficiency in resource allocation mechanisms*, (IMA Preprint Series # 222, February 1986) University of Minnesota; Institute for mathematics and its applications, Minneapolis, USA.
18. Hurwicz L., Reiter S. (2006) *Designing Economic Mechanisms*, Cambridge University Press, New York, USA.
19. Stevens S.S. (1946) "On the Theory of Scales of Measurement". *Science, New Series*, Vol. 103, # 2684, pp. 677-680.

Стаття надійшла до редакції 30.11.2021 р.